

AGNEW, John A. & DUNCAN, James S. (eds.) (1989); *The power of place. Bringing together geographical and sociological imaginations*, Bonston, Unwin Hyman, 231 pp. (28 £).

Tot reflectint la recent explosió de renovat interès en una teoria social que es prengui l'espai «seriosament», John Agnew i James Duncan (ambdós de la Syracuse University, a l'estat de Nova York, Estats Units) coordinen aquesta obra (producte d'un seguit de conferències realitzades durant la tardor de 1986 a l'esmentada universitat en honor de David E. Sopher, traspassat el 1984) orientada a remarcar la importància que pot i ha de tenir el lloc en la pràctica de les ciències socials. Concretament, aquesta obra és un clar exponent de la voluntat de conjuminar la creació (*imagination*) geogràfica (dedicada a esbrinar les característiques dels llocs, tot classificant-los i evidenciant els lligams entre ells) i la sociològica (orientada a explicar les activitats humanes en termes dels processos socials abstractes), a partir d'aquells nous posicionaments de la teoria social, tot suggerint possibles vies d'aplicació pràctica en geografia, història, sociologia i en les ciències socials en general.

A la introducció, els coordinadors intenten esbrinar el perquè del ressorgiment de l'interès pel lloc i, doncs, la raó de ser d'aquesta obra: si tradicionalment el concepte de lloc ha estat definit per tres orientacions fonamentals que s'han plantejat com a incompatibles entre si (des de la geografia econòmica s'ha emfasitzat l'«espai» o la «localització» de les activitats a partir d'un cost diferencial; des de la geografia humanística els estu-

diosos s'han compromès amb els «escenaris» o «móns socials locals»; la geografia cultural s'ha interessat pel «sentit del lloc», amb la identificació amb un lloc pel seu «ús»), avui dia, segons els nous enfocaments, els móns socials locals no es poden entendre del tot si no es té en compte l'ordre global de localització, i la identitat territorial que el sentit del lloc aporta.

Els arguments de perquè reneix justament ara l'interès pel lloc rau en, segons Agnew i Duncan, en què som en un moment de crisi filosòfica i intel·lectual (qüestionant-se i reconsiderant-se múltiples teories i plantejaments que fins fa poc eren tàcitament acceptats), i també política i social (es diu que el poder de l'Estat es posa en dubte davant l'emergència d'una economia global i atès el reforçament de les normes locals de cohabitació social). De fet, el primer capítol, signat per John A. Agnew, ve a demostrar els motius de la tradicional concepció devaluada del lloc (deguda, d'una banda, a la seva identificació amb el menysvalorat concepte de «comunitat», i d'altra banda, al fet que la universalització del capitalisme ha soccat la significació social del lloc) i de la seva reconsideració present (a partir de les tesis de Giddens, que recorden la continuada importància del lloc per tal d'entendre el funcionament de la societat moderna capitalista: el lloc identificat amb comunitat desapareix, però apareixen noves implicacions, ja que el capitalisme, en transformar la societat, crea un nou paper estructurador per al lloc).

J. Nicholas Entrikin, autor del capítol següent, exposa les bases d'anàlisi quant a la importància i el significat del lloc en els estudis regionals davant el canviant

concepte de la «modernitat». David Ley, a *Modernism, post-modernism, and the struggle for place* assenyalava les relacions que l'espai i el lloc sostenen amb el discurs de la modernitat, a través d'un repàs de la «lluita» existent en el medi construït: la lluita postmoderna pel lloc és vista com a part d'una lluita més àmplia en la definició de la cultura i en la «rehumanització» de l'espai urbà. El també geògraf cultural Peter Hugill, examina les formes de vida i l'estructura de classes existents entre l'élite de propietaris en una zona rural de l'estat de Nova York al segle XIX i com després de la guerra civil americana els seus costums i relació ecològica amb l'entorn fou modificada, marcant el triomf d'una més gran diferenciació social i d'un medi transformat.

Els historiadors socials Edward Muir i Ronald Weissman exploren, a continuació, els llocs simbòlics i socials de Venècia i Florència durant el Renaixement, intentant extreure quin sentit han anat cospant els historiadors de la geografia urbana del Renaixement italià. Una de les conclusions mena a pensar que l'especial sensibilitat envers el lloc ofereix als historiadors un gran repte, alhora que un molt ric context d'anàlisi de l'ordre social del moment. Denis Cosgrove demostra aquesta mateixa sensibilitat en estudiar la força del lloc a partir d'un frescos pintats en una casa pairal dels territoris venecians: els frescos, la casa, i fins i tot el paisatge on tot plegat s'inscriu, són participants del procés cultural de creació de significat humà i d'articulació del poder dins un context social i ambiental del segle XVI.

A Place, meaning, and discourse in French language geography, Vincent

Berdoulay avalua el tracte que els geògrafs francòfons han anat donant al concepte de lloc, reexaminant la visió vidaliana, i també les perspectives estructuralistes i semiòtiques pel que fa a l'estructura i al significat del lloc.

L'antropòleg Miles Richardson fa un repàs de l'ús dels conceptes de «lloc» i de «cultura» en la geografia cultural i en l'antropologia cultural alemanyes, tant en termes de la història intel·lectual com pel que fa al cas concret de les imatges de Crist a esglésies baptistes i catòliques de Sud-Amèrica, i a la mateixa funció dels temples. David Robinson també localitza el seu capítol a l'Amèrica Llatina per demostrar que el llenguatge del lloc és prou complex i ric: la varietat de termes i la seva evolució permet copsar el comportament social, amb significats persistents, malgrat que les funcions ja hagin canviat.

Finalment, James Duncan d'una banda, i el matrimoni Samuels (Marwyn i Carmencita) d'altra banda, analitzen les polítiques de lloc experimentades a Kandy (Sri Lanka) i Beijing (Xina), respectivament, definint el lloc com un escenari específic caracteritzat per un nombre de paisatges que els canvis polítics i socials han anat creant i modificant al llarg del temps.

En aquesta obra, doncs, s'emfasitzen tant les històries intel·lectuals quant al concepte de lloc (orientant-se vers una síntesi dels principis geogràfics i sociològics i demostrant com diferents disciplines en diferents contextos sociològics han produït diferents discursos sobre el lloc: científics socials americans, geògrafs francesos, historiadors europeus davant el Renaixement), com els seus usos empírics (en demostrar que l'estudi del lloc és tan important per entendre l'Amèrica ca-

pitalista contemporània com el Sri Lanka del segle XVIII). El repte continua en evidenciar com el concepte de lloc pot aportar nova llum a vells problemes plantejats a l'entorn de la teoria i de les relacions socials en diferents moments històrics i en reflex de l'actualitat, ja que el lloc és vist no només com un indicador sinó com una font d'ordre polític i social.

En qualsevol cas, el dubte rau en si és cert o no que l'estudi del lloc té, pot tenir, o ha de tenir aquest «poder» que suggereix el títol de l'obra; el tret bàsic és si, més enllà d'una «moda» circumstancial, hom assumeix o no el paper decisivament determinant que la dimensió local pot tenir en la interpretació de la societat, del territori i de l'evolució social del territori. De fet, al llarg de l'obra, aquest «poder» del lloc en cap moment sembla posar-se en dubte ni suscitar cap mena de debat: si hom accepta aquest fet, cal reconèixer que els plantejaments de l'obra són força correctes i equilibrats pel que fa al balanç entre la reflexió teòrica (o més aviat intel·lectual) i el vessant més pragmàtic.

Malgrat que en els casos que s'exposen el mètode plantejat pugui ser perfectament aplicable, a causa d'especials transcendències i sensibilitats de la dimensió local en unes àrees i moments històrics determinats, de fet amb els casos presents es pretén demostrar que l'estudi del lloc és un mètode perfectament vàlid, tant per l'anàlisi de territoris sota diferents sistemes econòmics i distints nivells de desenvolupament, com per diverses èpoques històriques: aquesta és potser una pretensió excessiva, però en tot cas és ben cert que molt sovint l'estudi d'una realitat socioespacial a partir de l'àmbit local ha d'aportar una visió més directa i

acurada, i doncs, potser, més compromesa i crítica, d'aquella mateixa realitat.

Abel Albet

Departament de Geografia
Universitat Autònoma de Barcelona

COPETA, Clara (1986); *Esistere e abitare. Prospettive umanistiche nella geografia francofona*, Milano, Franco Angeli, col. Geografia e società 26, 271 pp. (24.000 L).

És inqüestionable la preponderància del món anglosaxó en molt diferents esferes i, concretament en geografia, és ben clar que en els darrers temps s'ha mostrat d'allò més dinàmic i innovador. Aquest fet es manifesta en la gran proliferació de publicacions, tot i que les múltiples edicions no reflecteixen, necessàriament, produccions de qualitat, sinó que evidencien més gran facilitat i disponibilitat de recursos per a la investigació i publicació.

Pel que fa a la geografia humanística, tradicionalment dels Estats Units ens ha arribat una autèntica al·lau, tant de reflexions teòriques com d'estudis aplicats, que ha influït decisivament en l'evolució d'aquesta línia de pensament en altres latituds i, sovint, les han arribat a eclipsar. Així, la producció d'altres escoles nacionals de geografia ens és força desconeguda, a vegades (és cert) per culpa d'una menor capacitat d'innovació, però sobretot per dificultats de difusió i reflexió sobre la pròpia producció.

Som ara, però, davant d'una obra que suposa una certa excepcionalitat a aquesta realitat: de fet, pretén ser una presentació (més que no pas una anàlisi o una reflexió en profunditat) d'alguns trets humanístics que caracteritzen la geografia